

'Maria Stuart' haalt de geschiedenis naar het nu

recensies

Sober, somber, bloedstollend, erotisch

THEATER

Maria Stuart

Toneelgroep

Amsterdam/Toneelhuis

★★★★★

Alsof het een documentaire is. Niet een verteller of ander personage, maar een tekstprojectie geeft een korte inleiding op de 'Maria Stuart' (1800) van Friedrich Schiller. Zoals aan het eind van documentaire-films nog vaak in tekstblokjes wordt vermeld hoe het de personages verder is vergaan.

Ook dat laatste gebeurt hier. Al gaat die tekstpiloot in dit geval maar over één persoon, Elisabeth I van Engeland (1533-1603). De rest is vermoord, verbannen, gevangengezet of gevlucht.

Een sublieme vondst, dat tekstkader. Het zet 'Maria Stuart' meteen in historisch perspectief en haalt tegelijk de geschiedenis naar het nu. Datzelfde effect zit in het toneelbeeld. Geen zwerige zestiende-eeuwse kostuums, maar eigentijds zwart. Even donker en uniform oogt het toneelbeeld met hooguit een vaag beeld van licht bewegende takken ter onderscheid van paleis(tuin) of kerker.

In wezen verschilt de situatie immers amper tussen titelpersoonage Maria Stuart (Halina Reijn) en Elisabeth (Chris Nietvelt). Maria, voormalig koningin van Schotland, mag letterlijk opgesloten zitten, al twintig jaar, maar de Engelse kroondraagster Elisabeth zit al even gevangen. In haar twijfel of zij het doodvonnis kan tekenen voor die rivale voor 'haar' troon, in haar afhankelijkheid van de publieke opinie en de loyaliteit van het hof.

Uiterst effectief geeft regisseur Ivo van Hove het met elkaar verweven wantrouwen en gekruip vorm door hovelingen almaar aanwezig te laten zijn, soms actief, soms wachtend op bankjes achter, discreet, maar met gespitste oren. Terwijl geheime brieven van hand tot hand gaan, een visuele truc die mogelijk gesjoemel zichtbaar maakt. Bloedstollend is het. Het houdt je

constant alert op de kans op, de mogelijkheid van, en nochtans kun je er niet de vinger op leggen. Zo wordt het publiek ongemerkt deelgenoot van de angst van beide koninginnen voor de onzichtbare vijand. Maar ook van hun, door al dan niet vermeende handlangers aangeblazen hoop op victorie.

Macht erotiseert. Een fenomeen dat Van Hove als invloedrijk wapen toont. Zie hoe beider vertrouweling Leicester zijn handen langs het lijf van elk laat glijden, hoe de mond van 'bevrijder' Mortimer vorstinlippen aanzuigt. Maar ook hoe de ontmoeting tussen de protagonisten eindigt in een gebeeldhouwde catfight van zinnelijk in elkaar verstrengelde ledematen van henzelf en hun begeleiders.

Het artificiële van spel en regie doet denken aan de abstraherende stijl van theatermaken van Susanne Kennedy, die als vanzelf mechanismen blootlegt. Sober en somber hier, maar adembenemend scherp in de suggestie dat het heden nog immer zo werkt. En dat zonder één camera of beeldscherm. Van Hove op zijn best.

HANNY ALKEMA

T/m 21-2-2015. Info: www.tga.nl of www.toneelhuis.be

De ontmoeting tussen de protagonisten eindigt in een gebeeldhouwde catfight van zinnelijk in elkaar verstrengelde ledematen

Geen zwierye zestiende-eeuwse kostuums, maar eigentijds zwart bij 'Maria Stuart'. FOTO JAN VERSWEYVELD